

**TRUTH
CENTERED
TRANSFORMATION**

MODULE 2

Kimfumu kia Nzambi

Nkanda ya Nlongoki

2.1 Nzambi bonso Mfumu ya binzungidila bieto

Nzambi zolele mona binzungidila bieto bia tomboka mu luzingu bonso bina makani mandi. Yandi ka zolele ko vo luzolo luandi lua vangama kua muntu yandi mosi kaka, kansi dia vangama mpe mu binzungidila bieto.

Muntu mosi muna india wa yenda vizita vata dimosi kadi kuna ka kala sadila. Wa yuvusa ba mama ba diodio vata ; bueyi vata diawu dilendele kala vo ba bakidi Yisu mpasi ka kala ntudisi ya vata yoyo. Umrai, mosi wa ba mvovidi ya ba mama wa baka kifuani kia vata dimosi muna mua kala bumosi ye kintuadi. Wa zaya vo Yisu kalendi sa baka nzitisu ko vo vata diawu dina dia kabuana, konso dibuta dita zingila mu diawu kibeni, mu diambu dia mpila zi mvutu zawu, kangu ya ba mama ba mosi mu vata ba sala kimvuka mu diambu dia niakisa kimbevo kiokio ye sadisanga bantu. Ba mama makumi iya ba kimvuka kiokio kia lusadusu ba yantika kutakana konso ntangu mu kiese kibeni. Bantu ba kimvuka ba kala salanga nsisani za fioti-fioti ye kutikanga ndambu ya mbongo kua konso muntu ya kimvuka mpasi ba sosa bonso ba lenda sadisila kinzungidila kiawu kintuadi. Umrai yandi wa kuma tuadisa kimvuka kiokio ye wa sadila min'kayilu mia kimfumu kiandi mu kubikanga programme ye susumunanga vata mu sala mambu momo Yisu kalendele sala vo yandi mosi wa kele ntudisi.

Bana ba ndumba ba Uganda bu bakele longokanga bibiliya ba baka ngindu ya sadisa vata diawu bonso Yisu kalenda sala. Ba sala programme ya ntete mbote-mbote. Programme ya ntete ba sala, ya kombola va mbela ya bar ya ku vata diodio. Ba kento ba bole ba nzunzu kota mu bar, (bonso tu zayidi, ba ndumba kaka ba kotanga mu zi bar.) bawu ba kotele, mu lombu luve ya kombola doti ya bar. Mfumu ya bar wa susumuka ye wa kala kuba seva ye kuba nianza, kansi wa tambudila. Ba kento bobo ba zayisa kinzungidila kia kionsono mu sosa bantu ba mabanza ma mbote ye bobo ka ba sosele mfutu ko. Kintuadi kia ba mama kiokio ba timuna mabulu mole ; mosi ya doti zozo zilenda bundana ye ntoto vo bitatamene vuanda bintangu-ntangu va ntoto. Dibulu dia nkaka bakele lozanga doti yoyo kayi bundananga ye ntoto ko. Ntangu ba mfumu za zi bar ba mona bantu ba nkaka ba kele kubikanga zi fulu za doti ye ba kele vananga kiese mu kinzungidila ye ba mfumu ba zi bar ba tatamana sadisa bantu bobo mu lunda kitoko kia kinzungidila kiawu.

Diambu diodio, dia vana ba mama dibanza dia sala zi rechaud vua za mbote za petrole mu diambu dia mabuta ma vata diodio ye ba baka ngindu ya fulusanga zi tono za maza mu diambu dia bantu bobo ba kondolo maza. Ku manima groupe yoyo ye minlongoki mia bibiliya ba kubika projet ya nene : zandu dia kinzungidila. Kadi ba kento baku vata ba kala diatanga tini bia nda ye wola za zingi mu kuenda tekisa ndunda ye bima biawu mu zi zandu za ntama. Zandu dia pene-pene dilendele ku ba sadisa mu sala mbongo kadi dina va mbela ya mabuta mawu, ye kinzungidila kiawu ye mpe ka ntama ko ye bilanga biawu. Ba ba vana ntoto kansi ya kala mpasi mu bawu mu yantika tunga zandu diodio. Ba kento bobo ba milongoki bia bibiliya ba sambila Nzambi ; bosi mua kala kompani dimosi ya kala zibulanga nzila, dia kala ye zi tracteur, ya yiza ku ba kubikila kifulu kiokio ka ba futa ata mbongo zafioti ko. Mu nlemvo ya Nzambi fi kimvuka kiokio kia minlongoki mia Yisu mia ku vata diodio bayiza bakusa lusadusu lua Nzambi. Ye ba yantika bakila yo mbongo, bakala lunda mbongo mu banque ye manisa zi probleme za ku vata, ye ba manisa tunga zandu ku vata diodio ye luzingu luawu lua kimpeve lua tomboka ye ba sadisa bantu ba bingi mu nkumbu ya Yisu.

Sobasana ngindu :

- Nkia mambu ma salamene mu konso kua disolo ?
- Mu diambu dia bantu bena mu disolo diodio, bantu ba kinzungidila ba pusana va mbela ya bantu bobo e ? bueyi bu lenda kadila vo bantu ba bonsono ba bakidi ngindu ya zingila bonso buena makani ma Yisu ? mu diambu dia nki ?
- Nkia mpila bisalu kimvuka kiokio kia sadidi ?
- Bueyi lenda sadila mambu ma mpila yoyo mu kinzungidila kiaku ?

Buku KIA 3.1 valeur (vo mpe mfunu) ya kimfumu papela kia kisalu

Kotisa mambu mu tableau yoyo (buku 3.1). Mu konso kima, toma yindula bueyi kinkulu kieno ki vovele. Ku manima tala zi kapu bueyi zi tu songele mambu ma fueti kala.

Valeur	Bibiliya	Kinkulu kieto	Kimfumu kia Nzambi
Bueyi Babakala bafueti kadilanga Ku makuela.	Ba kolosayi 3 :17 1 Petelo 3 :7 Efeso 5 :25, 28, 33		
Bueyi ba kento bafueti kadilanga Ku makuela.	Wa ntete wa Mose 2:18 Ba Efeso 5:22-24, 33		
Bueyi tufueti kadilanga ye bana	Minkunga 127:3 Ba Efeso 6:4		
Bueyi tufueti kadilanga ye bantu bankaka	Matayi 22:36-40 Luka 10:25-37		
Bueyi tufueti kadilanga ye mbeni zeto	Luka 6:27-31		
Nkadulu kieto mu kisalu	Ba kolosayi 3:22-41 Ba Efeso 6:7-8		
Nkadulu kieto mu kinzungidila	Minkunga 24:1 Wa ntete wa Mose 1:28-30 Wa ntete wa Mose 2:15		
Diambu di lutidi mfunu	Matayi 6:25-34 Matayi 22:36-40		
Nkadulu kieto mu ntangu ya mafua	Yoani 11:25-26 Ba ebeleyo 2:14-15 Mbonikisu a Yoani 1:17-18		
Nkadulu kieto mu ntangu ya mpasi	Luka 6:22-23 2 Ba Kolinto 1:8-11		

Buku KIA 4.1 Ntuadisi ya sobasana ngindu mu kimvuka kia fioti

Bueyi bibiliya dieta tadila kisalu

Sadila buku 4.1 sobasana ngindu. Mu diambu dia nki tufueti sala ? sadila kapu zozo ye konso mabanza wuna mawu mu dilongi diodio.

- 1 Ba Thesalonika 4 :11-12

- 1 Timote 5 :8

- Ba Efeso 4 :28

- 1 Ba kolinto 10 :31

Tala kapu zozo. Nkia mambu meti kutu longa mu diambu dia kisalu ? vova mu kinkufi mu bimvuka bia fioti mu sadila phrase mosi kaka.

- 2 Ba thesalonika 3 :10-12

- Zingana 10 :4

- Zingana 19 :15

- Zingana 21 :25

Bueyi kapu zozo zeti kutu longa mu mpila tufueti sadila kisalu e ?

- 1 Ba kolinto 10 :31

- Ba kolosayi 3 :23

Buku KIA 5.1 disolo dia: “dibuta dia muklisto Dimosi dimonikisi disuasuani”

Dibuta dia nkuikizi dimosi disongele disuasuani

Mvula zi ya za luta, mu ntangu muangisi ya nsangu wa kota mu kinzungidila kiokio, bantu ba bonsono ba kala ba indu. Divata diodio dia kala ku mongo ya Himalaya baka 330 metres ku zulu ya niveau ya maza. Lutila kilometre dimosi, si wa mona bilanga bia ti (thé). Kuna kua kala sadilanga bantu ba bonsono. Kansi mfutu ya kala ya fioti kibeni ye bantu ba kala mu mpasi kibeni mu zinga ata kutu bakidi kisalu.

Divata dia kala dia mputu kibeni, ye nzo za kimputu, za tungua mu minti ye ku zulu ya zi nzo ba tula manzanza. Ma WC ka ma kala ko ku vata kadi vata dia kala ku zulu ya mongo kibeni ye fulu kia madidi ; bana ba kala diatanga makulu ngulu, ka ba kala ye nsapatu ko, bi vumu bia mana vimba.

Konso nzo fia kala ye fi tini-tini fia lupangu. Ba kala lambilanga mu fi kikuku fia fioti fia fuluka ye muisi kadi ba kele tulanga nzungu mu makuku ma tatu ye lemisa tiya mu zi nkuni. Va kala ye zi nsusu za kala kotanga ku nzo nenina vawu ye sakana ku lupangu, ma lupangu ma kala doti kibeni.

Sikola kia fikama kia kala 2 km mu luaka. Ya kala mpasi mu bana mu luaka kuna konso lumbu, ye bisalu bia nzo, mu mpasi ba kala bana ba bingi ka ba kala kotanga kalasi ko, mu buna ba mbuta ba bingi ka ba kala zaya soneka ye tanga ko. Mu buna zi avantage za zonsono zi lenda kuiza, bantu ba mavata mankaka ba zeyi tanga ba lenda zo baka.

Mua kala bilanga fioti kadi reservoir ya maza ya kala kua nda diata 2 km. Ba kala ye mpasi mu nata maza ma nua ye sukula bima, ye bisalu bia nkaka. Mpasi mu baka maza ma muangisanga mu bilanga. Mu ntama mua kala di tuyau dia kala natanga maza katuka ku reservoir te ku vata, tuka dia fua kavena muntu ko lendele yo vangulula.

Mvula ka ya kala toma noka ko, kaka mu fi ntangu fia fioti fia mvula ba lenda kuna loso. Ka ba kala ye masuku ma mingi ko vo mpe ntangu ya lundila bima. Vo chance ba nkaka ba kala yonzikanga ye lunda na te kintombo kiokio kia nkaka.

Bantu ba kala ba indu, ba kala sambilanga nzambi za zingi, ba kala luta 1 000 000 (million) za zi nzambi bobo ba indu ba fueti dingikanga mpasi ka ba fuemi ko ye sambilanga. Divata dia kala ye biteki bia binzambi nzambi bia indu. Konso ntangu basi vata bena dia madia mawu, ba fueti lozanga ndambu ya madia va ntoto mu dikilanga zimpeve.

Mu luzingu luawu ka ba kala nunganga ko ye ba kondua kiminu. Ba kala kuikila mona mpasi mu luzingu lolo bosi si ba mona kiese kina si ba fua, nitu zawu si za kota mu nitu za nkaka mpasi ba baka luzingu lua mbote. Kansi ba kala mpe ye kiminu vo ba fuemisi zi nzambi zawu, vo ba fuidi ba lenda kituka zi mpuku vo zi mbua. Bena ba bakama mu ntambu, ka bena ye ntangu ya tina ko vo mpe toma.

Lepcha wa kala muangisi ya nsangu wa yenda mu kinzungidila kiokio. Yandi wa longuka bueyi mu sadisila bantu ye tombola luzingu luawu ye mavimpi mawu mu ndongokolo za ngonda mosi. Kio ka manisa tanga, wa yenda ye dibuta diandi mu vata diodio mu kabula mambu ma ka longoka kua mfinangani za kinzungidila kiokio. Dibuta diodio dia baka lupangu, ba tomisa lupangu lolo, ba tunga kikuku kia mbote, nzo ya ba nsusu

va mbela, ba sala fi jardin fia fioti va mbela ya nzo mu diambu dia ndilu ya bana bawu. Ba tunga WC ya mbote mpasi bana bawu ka ba baki zi nioka za vumu ko ye mpe ka bela pulu-pulu ko, konso ntangu.

Lepcha wa tula nkelo ku zulu ya matolo mandi mpasi ka natanga maza mu dingungulu yoyo ka kotisa va ntoto mu lunda maza mu ntangu ya mvula. Bantu ba nkaka ba ku vata ba landakana ngindu zozo, mu wunu kiki vo mvula yi nokene bantu ba bonsono beta kela maza mu lunda mu zi ngungulu vo mpe mu mabulu.

Ba baka bantu ba vata mu kubika di tuyau dia nata maza tuka reservoir nate ku vata, buabu tu sidi ka vena diaka mpasi ya maza ko ku vata, maza ma kumini ma mingi mu sala zi jardin. Bantu ba bingi ba longokele tunga nzo za nsusu va mbela ye mpe WC za mbote zo ka zina nsudi ko ye mpe zi nzinzi ko.

Ntangu dibuta dia Lepcha dia kota ku vata, dia yantika longa ba mbuta ye bana bobo ba zolele longoka tanga ye soneka. Ba yantika mu longa bana ye ntuenia tanga. Mu lumbu kiki di vata dia ki tungila sikola kiandi ya luaka tii mu 4ième.

Mu wunu, nzo ya Nzambi ya fioti ya tungama mu diambu dia mabuta makumi mole ye tatu ma tambula Yisu, mu mabuta makumi mole ye tanu mena ku vata. Mambu momo ma salamene mu diambu dia dibuta mosi kaka dia yenda longa vata dia mvimba Yisu mu bisalu biawu.

Bantu ba mona ntomosono ye ba kuma ye kiminu kia mavimpi ma mbote mu diambu dia dibuta mosi kaka dia baka ngindu ya kabula luzingu luawu ye bantu ba nkaka.

Disolo diodio dieta vovelua ntangu mu ntangu mu mavata ma India ye Nepal. Mu wunu, mambu momo ma tambakene 120 mavata ma kinzungidila kiokio. Luzingu lua bantu lua soba mu kinitu kansi mu kimpeve mpe kadi 107 ya zi nzo ba yantika sambila ye nzo ya Nzambi ya kuma ye 200 membres.

Ba Pasteur ba india ba baka nkumbu ya bawu kibeni **AGAPE CHURCH**, mabundu ma monsono ma sangana mu nkumbu yoyo. Vo dibuta dia muklisto mosi bonso dibuta dia Lepcha bakidi mbonosono (vision) dia soba kinzungidila kiandi, mambu ma lulendo lua Nzambi ma fueti monika vo ba yantikidi sosa luzolo lua Nzambi ye mpe vo ba bakidi luzolo lua sala bonso Nzambi zolele. Nkadulu ya mabuta ma nkaka dita kuma modele yita tuadisa mabundu. Lusambulu lueto, nkadulu zeto ya kala modele mu dedikisa nkadulu mu binzungidila bieto.

- Nkia nsobolo Lepcha ka nata mu kinzungidila ?
- Bueyi ka natina nsobolo yoyo ? kua ba nani ka yantikila ? dibuta diandi.
- Bueyi kinzungidila kiokio kia soba mu diambu dia Lepcha ?
- Bueyi ngeye mpe lenda kadila bonso Lepcha mu kinzungidila kiaku ?
- Nkia ksalu dibundu dia sala mu kinzungidila mu kuba songa vo, bawu Nzambi ba tumamananga?

Buku KIA 5.2 Bueyi tulenda kadila ba n'tungi bia kimfumu kia Nzambi

1. Yantika kua nge mosi

Kikada kia ntete mu tala ntungulu ya kimfumu kia Nzambi yi mu luzingu luaku, mu dibuta diaku, mu nzo ya Nzambi yaku, mu vata diaku ye mpe mu nza ya mvimba, kansi mu toma ki tala. Zolele Nzambi ka ku sadila ? zolele tumamana Nzambi mu konso tini ya luzingu? Nkia diambu vo mpe mambu, lenda sala sabala kiki mu dedikisa luzolo lua Nzambi ?

2. Longa ye sikamisa dibuta diaku

Vo yantikidi tunga kimfumu kia Nzambi mu konso tini kia luzingu, fueti yantika mu sikamisa dibuta diaku dia sadila mambu momo mpe. Mu ntangu tuna tanga, tufueti longanga mabuta meto mu konso ntangu (Deut 6 :7) ku tadi mambu momo tu salanga ko vo mpe bueyi tuna. Sosa kaka nzila za longa dibuta diaku mu sala mambu wuta sala, mu vovana yawu ye sosa nzila ya ku ba sadisa mu yantika sadisa bantu ba nkaka.

Bambuka moyo mu mambu lua wizana mu sala mu malongi ma tekila landila bitini bia ya bia luzingu, sadila mawu mpe mpasi dibuta diaku dia kula.

3. Lomba kua Nzambi ka ku sadila mpasi wa tambika bantu ba nkaka

Yantika sambila ye lomba kua Nzambi ka ku sadisa mu tambika nsadulu yawu kua bantu ba nkaka. Sosa diluaku dia yantika kisalu. Vo muene bantu bena ba kondua, lomba kua Nzambi ka ku monikisa bueyi lenda kuba sadisa.

Nzambi wu toma kutu zodilanga tua tunga kimfumu kiandi. Yandi sika tu monikisa mu ntangu yina ya fuana bueyi tulenda ku ba sadisila.

4. Sadisa bantu ba nkaka

Wu ki kotisa mu sadila nzola, ye sosa nzila za nkaka za sadisila bantu. Ata kutu mueni vo kuna ye mpila ya sadila mambu ma mingi ko, fueti sadila kaka nkayilu (o vo talanta) Nzambi ka ku vana mu sadisa bantu ba nkaka. Vo yantikidi sadisa, si wa yantika kula, ye baka mvuilu za zingi mu sala diaka, ye lutila kibeni.

Buku KIA 8.1 kikada kia sala nkubukulu ya mavanga ma nzola

Bikada bia nkubukulu ya mavanga ma nzola

Kikada kia ntete : lusambulu

Diambu dia ntete tu fueti sala yi lusambulu. Baka ntangu wawu mu sambila. Lomba Nzambi ka ku monikisa bueyi lenda sadila mavanga ma zola.

Kikada kia zole : sola kisalu kimosi

Mu kimvuka lu sosa nki lu lenda sala mu monikisa nzola ya Nzambi. Sosa mu kati kia mabanza mena mu dilongi dia ntete. Sala kaka yina kuikidi vo Nzambi wu ku tumini mu sala yo.

Vo solele ngudi ya diambu, fueti kuikila vo kisalu kiokio kina salama mu lumbu mosi vo zi zole. Vo ka buna ko, lenda sala kikada mosi vo mpe zole ?

Kikada kia tatu : sala landila nsatu za vata

Kikada kiokio ki lendi, yi kia yantika kisalu, ntete tu fueti toma zaya nkia projet tu zolele sala – nkia bantu tu vuidi mfunu, nkia bisadulu, nkia luve (ya leta), etc. mu ku sadisa mpasi wa toma yindula, wu lenda tanga papela ya kisalu yina mu buku ya minlongoki. Vo sonekene mu colonne ya ntete bima bia bionsono vuidi mfunu mu sadila, bosi si wa sosa nani lenda kala responsable, ye nkia lumbu kisalu kina manisa.

Kikada kia ya : sonika nkubukulu

Vo tomene kubika konso kima vuidi mfunu mu sala, lenda sonika nkubukulu aku ye zi date mpasi wa zaya nani wuna sala nki, ye mu nkia ntangu. Sosa muntu mosi ka kala ntudisi ya projet. Muntu wowo yandi wuna mfumu ya kisalu mu kutananga ye bantu tekila ba manisa kisalu kiawu mpasi wa zaya bueyi beti yo sadila, Vo ka kueni probleme ko, ye vo mu sosa bena lusadusu.

Kikada kia tanu : sambila

Vo manisi sala nkubukulu aku, sambila diaka. Lomba kua Nzambi ka ku sadisa mu yantika ye manisa kisalu kiaku ye mvutu ya kala ya mbote. Mu buna, nkumbu yandi yina kembusua. Mu sabala yoyo yina landa vo mpe zizole, mu ntangu wuna kubika mavanga maku ma zola fueti kala sambilanga Nzambi ka ku sadisa mu kisalu kiokio.

Kikada kia sambanu : sala mavanga ma nzola

Kikada kiokio, yi ya kisalu kia mavanga ma zola yina kubikidingi. Yantika lumbu mu lusambulu, mu bika ngolo zaku mu moko ma Nzambi. Ku zimbakani ko vo wuta sala kisalu kiokio mu monikisa luzolo lua Nzambi mu vata dieno. Baka nkadulu ya fuanakana mu kisalu kiokio.

Kikada kia nsambuadia : sala evaluation ye rapport (o vo mfiongonono)

Kikada kia nsuka yi vana rapport ye sala evaluation. Mu diambu dia nki tu fueti sala evaluation ? kadi yita kutu sadisa mu longoka diaka ; tu lenda fiongonina mambu tu tomene sala ye momo tu fueti toma tomisa mu bilumbu bita kuiza. Ku kadi ya ndandalanda ko; lenda sadila biuvu biobio mu sobasana ngindu:

- Nki ki tomene?
- Nki ka ki tomene ko?
- Nki tu fueti tomisa mu bi lumbu bina kuiza?
- Bueyi, tu bakidi mvutu yoyo tua kele sosa ? vo nkatu, mu diambu dia nki ?
- Nzambi bakidi nzitusu ?

Ndiatisi eno wuna ye fiche ya rapport mu diambu dia beno. Mu diambu dia nki tuta sala rapport ? mu Malako 6 :30 tu mueni minlongoki ba kala vana mambu ma ba sadidi kua Yisu. Vana rapport yi kisalu kia lukuikilu ye zitisa bobo ba tu longele kadi bawu kaka ba tu kubikila bisadulu ye mindiatisi. Vana rapport yita ku zibudila nzila ya kabula bisalu biobio sadidi ye vana kimbangi mpasi bantu ba zaya bonso bueyi Nzambi wa tomene ku sadila. Yita sadisa mpe mintuadisi miaku mu tala vo ka kua kele ye diambu dia mpasi ko, ye mpe ba lenda ku lu sadisa mu bilumbu bina kuiza.